Vytautas Kazakevičius

VISĖTIŠKIŲ PILKAPYNAS

Pilkapynas yra Anykščių rajone, 5 km į V nuo Svėdasų ir 1 km į Š nuo kelio Utena-Kupiškis, R kelio į Jotkonis pusėje, 200 m į V nuo Jaros dešiniojo kranto. Išlikę 15 pilkapių 10-18 m skersmens ir iki 1,5 m aukščio. Jie sudaro 2 grupes. Pirmoje grupėje yra 8 pilkapiai (Nr. 1-8). Tai kompaktiška grupė, 130 m ilgio juosta nutįsusi iš V į R. Kai kurių pilkapių sampiliai liečia vienas kitą. Antroji grupė iš 6 pilkapių (Nr. 9-14) yra nuo pirmosios už 50 m į PV. Ji nekompaktiška. Atstumas tarp pilkapių nuo 5 iki 40 m. 5 sampilų paviršiuje matyti akmenys. 15-asis pilkapis yra 125 m nuo pirmosios ir 80 m nuo antrosios grupės į PR. Jis 18 m skersmens ir 1,5 m aukščio. Dauguma pilkapių iškasinėti duobėmis.

1985 m. MAII ištyrė pilkapį Nr. 11, esantį V pilkapyno dalyje. Jis buvo 11 m skersmens ir 0,8 m aukščio, su 5 m skersmens akmenų vainiku, sudėtu iš vidutinių ir stambių (iki 0,5 m skersmens) akmenų. Vainikas krautas 2 eilėmis. Viršutinė jo eilė apardyta, ir akmenys paskleisti po visą sampilą. 0,3-0,8 m gylyje aptikta 12 nedegintų ir 1 sudeginto žmogaus kapas.

Mirusieji laidoti pilkapio pakraščiais, akmenų vainiko išorėje, galvomis į V, ŠV, PV. Griaučiai sunykę. Nedegintų mirusiųjų kapų inventorių sudarė žalvarinė antkaklė plokščiais užkeistais galais, juostinės apyrankės, įvijų, tūtelių ir molio karolių apvaros, siauraašmeniai pentiniai kirviai, peiliai. Šie kapai datuotini IV a. pabaiga - VIII a. ir XIII-XIV a. Degintinio kapo, kuriame rasta maža kremuotų kaulų ir keletas žalvarinių įvijų, tiksliau datuoti negalima. Pilkapio sampile aptikta taip pat nemaža atsitiktinių daiktų: žalvarinis lazdelinis smeigtukas, pusė "kario" apyrankės, pasaginė segė aguoninėmis galvutėmis, įvijinių žiedų, pavienių puodų šukių.

Visėtiškių pilkapyne ištirtieji kapai ir inventorius labai artimas Latvijos TSR Bokių pilkapyno kapams ir inventoriui, kurį paliko sėlių gentys.

Aleksejus Luchtanas

KERNAVĖS PILKAPYNO TYRINĖJIMAI

VVU Lietuvos TSR istorijos katedra tęsė Kernavės (Širvintų raj.) pilkapyno, esančio miške apie 2 km į ŠV nuo piliakalnių, tyrinėjimus. 1981 ir 1983 m. čia buvo ištirti 5 pilkapiai (žr.: ATL 1980 ir 1981 metais. V., 1982, p. 70-71; ATL 1982 ir 1983 metais. V., 1984, p. 55-58).

1984 m. ištirtas pilkapis Nr. 6(13), esantis ŠR pilkapyno dalyje, apie 20 m į R nuo 1981 m. tyrinėtų pilkapių. Pilkapis gerai išlikęs, taisyklingos formos, 9-9,5 m skersmens, 1 m aukščio, apaugęs pušimis. Sampilas supiltas iš smėlio. Visą sampilą supo 1-2,1 m pločio ir 0,5-1 m gylio griovelis, su ŠV ir PR dalyje paliktais 1,1-1,7 m pločio tarpais. Griovelio dugne šalia abiejų tarpų aptiktos laužavietės.

Pilkapio centrinėje dalyje 0,85-0,9 m. gylyje atidengta netaisyklinga 4,5x6,5 m dydžio, su 0,1 m storio anglių sluoksniu laužiavietė. ŠV laužavietės dalyje išliko penki 1-1,3 m ilgio ir 0,1 m storio sudegę spygliuočio medžio rąstai, gulėję PR-ŠV kryptimi. Laužavietėje pilkapio centre 0,5 m gylyje buvo rastas smarkiai apdegęs geležinis pjautuvas. Jo įkotė nukreipta į PV, o geležtės viršūnė į Š. Pjautuvo ilgis nuo viršaus iki įkotės galo - 31 cm. Įkotė 11 cm ilgio, gale užlenkta. Geležtė su smulkiais dantukais, nudilusi, 1,5-2,5 cm pločio. Lanko ilgis - 19,5 cm, aukštis 7 cm. Analogiški pjautuvai buvo surasti pilkapiuose Nr. 2 ir 4 (5).

Pilkapio centre, po laužaviete 0,95 cm gylyje atsidengė 1,26x0,98 m dydžio ir 0,15-0,17 m gylio